

Misericordiae vultus

bula, ktorou sa vyhlasuje mimoriadny Svätý rok milosrdenstva

František,

biskup Ríma, sluha sluhov Božích;

tým, ktorí budú čítať tento list,

milosť, milosrdenstvo a pokoj.

1. Ježiš Kristus je tvárou Otcovho milosrdenstva. Zdá sa, že v týchto slovách je zhrnuté tajomstvo kresťanskej viery. Milosrdenstvo sa totiž stalo živým, viditeľným a dosiahlo svoj vrchol v Ježišovi z Nazareta. Po tom, ako sa zjavil Mojžišovi pod menom „milostivý a láskavý Boh, zhovievavý, veľmi milosrdný a verný“ (*Ex 34, 6*), zjavoval Otec, „bohatý na milosrdenstvo“ (*Ef 2, 4*), neprestajne, rôznymi spôsobmi a veľakrát v dejinách svoju božskú povahu. V „plnosti času“ (*Gal 4, 4*), keď bolo všetko pripravené podľa jeho plánu spásy, poslal svojho Syna narodeného z Panny Márie, aby nám definitívne zjavil svoju lásku. Kto vidí jeho, vidí Otca (porov. *Jn 14, 9*). Ježiš z Nazareta svojimi slovami, gestami i celou svojou osobou¹ zjavuje Božie milosrdenstvo.

2. Stále potrebujeme kontemplovať tajomstvo milosrdenstva. Je zdrojom radosti, vyrovnanosti a pokoja. Je podmienkou našej spásy. Milosrdenstvo je slovo, ktoré odhaľuje tajomstvo Najsvätejšej Trojice. Milosrdenstvo je posledný a najvyšší akt, ktorým nám Boh ide v ústrety. Milosrdenstvo je základný zákon, ktorý prebýva v srdci každého človeka, keď s úprimnými očami hľadá na brata, ktorého stretá na svojej životnej ceste. Milosrdenstvo je cesta, ktorá spája Boha s človekom, lebo otvára srdce nádeji, že napriek našej ohraničenosti spôsobenej hriechom môžeme byť navždy milovaní.

3. Existujú chvíle, keď sme ešte mocnejšie vyzývaní, aby sme svoj zrak upreli na milosrdenstvo a mohli sa tak sami stať účinným znamením Otcovho konania. Práve preto som

¹ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, dogmatická konštitúcia *Dei verbum*, 4.

vyhlásil mimoriadny *Svätý rok milosrdenstva*, ktorý má byť pre Cirkev blahodarným časom, aby sa svedectvo veriacich stalo mocnejším a účinnejším.

Svätý rok sa začne 8. decembra 2015 na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie. Tento liturgický sviatok naznačuje, akým spôsobom Boh koná od počiatku našich dejín. Po hriechu Adama a Evy Boh nechcel nechať ľudí samých a v moci zla. Preto zhliadol na Máriu, svätú a nepoškvrnenú v láske (porov. *Ef 1, 4*), a vyvolil si ju, aby sa stala matkou Vykupiteľa človeka. Zoči-voči ťažobe hriechu Boh odpovedá plnosťou odpustenia. Milosrdenstvo je vždy väčšie ako hriech a nik nemôže klásť hranice Božej odpúšťajúcej láske. Na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie s radosťou otvorím svätú bránu. Pri tejto príležitosti to bude „brána milosrdenstva“, lebo ktokoľvek ňou prejde, zakúsi Božiu lásku, ktorá utešuje, odpúšťa a dáva nádej.

Na nasledujúcu nedeľu, teda na Tretiu adventnú nedeľu, sa otvorí svätá brána na rímskej katedrále, na Bazilike sv. Jána v Lateráne. Potom sa otvoria sväté brány na ďalších pápežských bazilikách. Nariadujem, aby sa v tú istú nedeľu v každej partikulárnej cirkvi, na katedrále, ktorá je materským kostolom všetkých veriacich, alebo na konkatedrále či na inom osobitne významnom kostole, rovnako otvorila na celý svätý rok *brána milosrdenstva*. Na základe rozhodnutia ordinára môže byť otvorená aj na pútnických svätyniach, kam prichádzajú mnohí pútnici, ktorí sú na týchto svätých miestach dotknutí milosťou a nachádzajú cestu k obráteniu. Každá partikulárna cirkev bude takto priamo zapojená do prežívania svätého roka ako mimoriadneho času milosti a duchovnej obnovy. Jubileum sa bude sláviť tak v Ríme, ako aj v partikulárnych cirkvách ako viditeľný znak univerzálneho spoločenstva Cirkvi.

4. Zvolil som termín 8. december, pretože sa spája s mnohými významnými udalosťami v nedávnej minulosti Cirkvi. Svätú bránu tak otvorím na päťdesiate výročie ukončenia Druhého vatikánskeho koncilu. Cirkev cíti povinnosť stále si uchovávať túto udalosť v pamäti živú. Začala sa ňou totiž pre Cirkev nová etapa v dejinách. Otcovia, ktorí sa zišli na koncile, silne pociťovali potrebu hovoriť o Bohu ľuďom svojej doby zrozumiteľnejším spôsobom, vnímajúc to ako skutočné vanutie Ducha. Po zbúraní múrov, ktoré dlhý čas uzatvárali Cirkev do privilegovanej pevnosti, nastal čas hlásať evanjelium novým spôsobom. Nastala nová etapa evanjelizácie, ktorá je od počiatku stále tá istá. Pre všetkých kresťanov to bol nový záväzok,

aby svedčili o svojej viere s väčším zápalom a presvedčením. Cirkev cítila, že jej úlohou je byť vo svete živým znamením Otcovej lásky.

Na myseľ mi prichádzajú veľavýznamné slová, ktoré svätý Ján XXIII. vyslovil pri otvorení koncilu, aby naznačil cestu, ktorou treba ísť: „Teraz Kristova nevesta uprednostňuje používanie lieku milosrdenstva namiesto používania zbraní prísnosti... Kým Katolícka cirkev týmto ekumenickým koncilom vztyčuje pochodeň katolíckej pravdy, zároveň chce ukázať, že je milujúcou, dobrotivou a trpezlivou matkou všetkých a voči svojim oddeleným deťom sa riadi milosrdenstvom a dobrotou.“² V tej istej línii sa vyslovil aj blahoslavený Pavol VI., ktorý na záver koncilu povedal: „Radi by sme zdôraznili, že náboženstvom nášho koncilu bola predovšetkým láska... Dávny príbeh Samaritána sa stal paradigmou spirituality koncilu... Vlna lásky a obdivu sa z koncilu rozliala na moderný svet ľudstva. Áno, chyby boli odsúdené, pretože láska si nevyžaduje nič menšie ako pravdu. No voči ľuďom sa prejavilo iba napomenutie a láska. Namiesto deprimujúcich diagnóz povzbudzujúce lieky; namiesto zlovestných predpovedí vyslal koncil súčasnému svetu posolstvá nádeje: nielenže rešpektoval jeho hodnoty, ale ich aj pochválil, jeho úsilie podporil, jeho túžby očistil a požehnal... Musíme tiež zdôrazniť ďalší fakt: celé toto doktrinálne bohatstvo sa obracia jediným smerom: službe človeku – človeku v každom stave, v každej jeho slabosti a núdzi.“³

S týmito pocitmi vďaka za to, čo Cirkev dostala, i zodpovednosti za úlohu, ktorá nás čaká, prejdeme svätou bránou s plnou dôverou, že nás sprevádza moc vzkrieseného Pána, ktorý nás na našej púti stále podopiera. Duch Svätý, ktorý vedie kroky veriacich, keď spolupracujú na diele spásy, ktoré uskutočnil Kristus, nech riadi a povzbudzuje Boží ľud, aby dokázal kontemplovať tvár milosrdenstva.⁴

5. Svätý rok sa skončí liturgickou slávnosťou Krista Kráľa 20. novembra 2016. V ten deň, keď zatvoríme svätú bránu, budeme predovšetkým naplnení vďakou voči Najsvätejšej Trojici za to, že nám darovala tento mimoriadny čas milosti. Zveríme život Cirkvi, celé ľudstvo i obrovský vesmír Kristovej vláde s prosbou, aby vylial na nás svoje milosrdenstvo ako rannú rosu a aby tak všetci mohli spoločne budovať svetlú budúcnosť. Ako vrúcne si želim, aby

² Príhovor na otvorení Druhého vatikánskeho koncilu *Gaudet Mater Ecclesia*, 11. októbra 1962, 2 – 3.

³ Príhovor na poslednom plenárnom zasadnutí, 7. decembra 1965.

⁴ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 16; pastoraľná konštitúcia *Gaudium et spes*, 15.

nadchádzajúce roky boli poznačené milosrdenstvom, aby sme išli v ústrety každému človeku, prinášajúc mu Božiu dobrotu a nehu. Nech sa všetkým, veriacim i tým vzdialeným, dostane tohto balzamu milosrdenstva ako znamenia Božieho kráľovstva, ktoré je už prítomné uprostred nás.

6. „Milosrdenstvo je Božou vlastnosťou a v tom sa najviac ukazuje jeho všemohúcnosť.“⁵ Slová svätého Tomáša Akvinského svedčia o tom, že Božie milosrdenstvo nie je prejavom slabosti, ale je skôr charakteristikou Božej všemohúcnosti. Práve preto sa v jednej z najstarších omšových modlitieb dňa modlíme: „Dobrotivý Bože, ty najviac prejavuješ svoju všemohúcnosť, keď sa zmilúvaš a odpúšťaš.“⁶ Preto v dejinách ľudstva bude Boh vždy tým, ktorý je nablízku, ktorý sa stará, je svätý a milosrdný.

Dvojicou slov „trpezlivý a milosrdný“ sa v Starom zákone často opisuje Božia povaha. Božie milosrdenstvo sa konkrétne prejavuje v mnohých udalostiach dejín spásy, keď jeho dobrota prevažuje nad trestom a zničením. Zvlášť žalmy poukazujú na túto vznešenosť jeho konania: „Veď on ti odpúšťa všetky neprávosti, on lieči všetky tvoje neduhy; on vykupuje tvoj život zo záhuby, on ťa venčí milosrdenstvom a milosťou“ (Ž 103, 3 – 4). Ďalší žalm ešte jasnejšie potvrdzuje konkrétne znaky milosrdenstva: „Pán vyslobodzuje väzňov, Pán otvára oči slepým, Pán dvíha sklúčených, Pán miluje spravodlivých. Pán ochraňuje cudzincov, ujíma sa siroty a vdovy, ale hatí cesty hriešnikov“ (Ž 146, 7 – 9). A nakoniec ešte jedno vyjadrenie žalmistu: „Uzdravuje sklúčených srdcom a obväzuje ich rany... Tichých sa Pán ujíma, ale hriešnikov ponížuje až po zem“ (Ž 147, 3. 6). Skrátka, Božie milosrdenstvo nie je len abstraktnou ideou, ale je konkrétnou realitou, ktorou Boh zjavuje svoju lásku ako lásku otca a matky, ktorí pociťujú náklonnosť k svojmu dieťaťu z najhlbšieho vnútra svojej bytosti. Skutočne možno povedať, že ide priam o „vášnivú“ lásku. Pramení zvnútra ako hlboký, prirodzený cit, utkaný z nehy a súcitu, trpezlivosti a odpúšťania.

7. „Jeho milosrdenstvo je večné.“ Tento refrén sa opakuje za každým veršom *Žalmu* 136, ktorý rozpráva o dejinách Božích zjavení. Vďaka milosrdenstvu majú všetky udalosti Starého zákona hlbokú spásnu hodnotu. Milosrdenstvo robí z dejín Boha s Izraelom dejiny spásy. Neustále opakovanie refrénu – „jeho milosrdenstvo je večné“ – ako je to v spomínanom

⁵ Tomáš AKVINSKÝ, *Summa theologiae*, II-II, q. 30, a. 4.

⁶ *Rímsky misál*, Dvadsaťa šiesta nedeľa v Cezročnom období. Táto kolekta sa objavuje už v 8. storočí medzi textami modlitieb v *Sacramentario Gelasiano* (1198).

žalme, akoby chcelo prelomiť kruh priestoru a času a všetko vsadiť do večného tajomstva lásky. Akoby sa tým chcelo povedať, že nielen v dejinách, ale aj vo večnosti bude človek neustále pod milosrdným pohľadom Otca. Preto nie náhodou chcel izraelský ľud vložiť tento žalm – „veľký *hallel*“, ako ho nazývajú – do najdôležitejších liturgických sviatkov.

Ježiš sa modlil tento žalm milosrdenstva pred svojím umučením. Dosvedčuje to evanjelista Matúš, keď hovorí, že Ježiš a učeníci, „potom [ako] zaspievali chválospev“ (*Mt* 26, 30), vyšli na Olivovú horu. Keď Ježiš ustanovil Eucharistiu ako trvalú pamiatku na seba a svoju Veľkú noc, vložil toto najvyššie gesto Zjavenia symbolicky do svetla milosrdenstva. V tej istej perspektíve milosrdenstva prežíval Ježiš aj svoje umučenie a smrť, vedomý si veľkého tajomstva lásky, ktoré sa uskutoční na kríži. Poznanie, že sám Ježiš sa modlil tento žalm, robí ho pre nás kresťanov ešte dôležitejším a zaväzuje nás prijať tento refrén do našich každodenných modlitieb chvály: „Jeho milosrdenstvo je večné.“

8. S pohľadom upretým na Ježiša a na jeho milosrdnú tvár môžeme zachytiť lásku Najsvätejšej Trojice. Poslanie, ktoré Ježiš prijal od Otca, bolo: zjaviť tajomstvo Božej lásky v jej plnosti. „Boh je láska“ (*I Jn* 4, 8. 16), tvrdí evanjelista Ján ako prvý a jediný v celom Svätom písme. Táto láska je teraz viditeľná a hmatateľná v celom Ježišovom živote. Jeho osoba nie je ničím iným ako láskou; láskou, ktorá sa dáva nezištne. Jeho vzťahy s ľuďmi, s ktorými sa stretá, poukazujú na niečo jedinečné a neopakovateľné. Znamená, ktoré koná, predovšetkým voči hriešnikom, chudobným, vylúčeným, chorým a trpiacim, sú prejavom milosrdenstva. Všetko v ňom hovorí o milosrdenstve. Nič v ňom nie je bez súcitu.

Keď Ježiš videl, že zástupy ľudí, ktoré ho nasledovali, sú unavené, zmorené, sklesnuté a bez pastiera, z hĺbky srdca pocítil s nimi súcit (porov. *Mt* 9, 36). Mocou tejto súcitnej lásky uzdravoval chorých, ktorých mu prinášali (porov. *Mt* 14, 14), a niekoľkými chlebami a rybami nasýtil veľké zástupy (porov. *Mt* 15, 37). Vo všetkých týchto situáciách bol Ježiš pohnutý práve milosrdenstvom, s ktorým čítal v srdciach svojich poslucháčov a odpovedal na ich najopravdivejšie potreby. Keď stretol naimskú vdovu, ktorá išla pochovať svojho jediného syna, pocítil veľký súcit s nesmiernou bolesťou plačúcej matky a navrátil jej syna tým, že ho vzkriesil z mŕtvych (porov. *Lk* 7, 15). Potom, ako oslobodil posadnutého z Gerasy, zveril mu toto poslanie: „Chod' domov k svojim a zvestuj im, aké veľké veci ti urobil Pán a ako sa nad tebou zmiloval“ (*Mk* 5, 19). Aj povolanie Matúša zapadá do tejto perspektívy milosrdenstva. Keď Ježiš prechádzal okolo mýta, jeho pohľad pritiahol Matúšov. Bol to pohľad plný

milosrdenstva, ktoré tomuto človeku odpúšťalo hriechy a ktorým Ježiš premohol odpor ostatných učeníkov a vybral si jeho, hriešnika a mýtnika, za jedného z Dvanástich. Svätý Béda Ctihodný vo svojom komentári k tejto scéne z evanjelia napísal, že Ježiš sa pozrel milosrdne na Matúša a vyvolil si ho: *miserando atque eligendo*.⁷ Tento výraz ma vždy tak veľmi fascinoval, že som si ho zvolil sa svoje motto.

9. V podobenstvách venovaných milosrdenstvu Ježiš odhaľuje povahu Boha ako Otca, ktorý sa nikdy nevzdáva, až kým neodstráni hriech a svojím súcitom a milosrdenstvom nezvíťazí nad odporom. Poznáme tieto podobenstvá, zvlášť tri z nich: o stratenej ovci, o stratenej drachme a o otcovi a dvoch synoch (porov. *Lk 15, 1 – 32*). V týchto podobenstvách sa zdôrazňuje Božia radosť najmä vo chvíli, keď odpúšťa. Nachádzame v nich jadro evanjelia i našej viery, pretože milosrdenstvo sa v nich predstavuje ako sila, ktorá všetko premáha, napĺňa srdce láskou a utešuje odpustením.

V inom podobenstve nás okrem toho poučča vzhľadom na náš kresťanský životný štýl. Ježiš, vyprovokovaný Petrovou otázkou, koľkokrát treba odpustiť, odpovedá: „Hovorím ti: Nie sedem ráz, ale sedemdesiatsedem ráz“ (*Mt 18, 22*), a rozpovie podobenstvo o „nemilosrdnom sluhovi“. Toho si Pán zavolá a žiada ho, aby mu vrátil vysokú sumu. No on ho na kolenách prosí, aby mu pozhovel. Vzápätí nato stretá svojho spolusluhu, ktorý mu dlhuje pár denárov. Ten mu padne k nohám a úpenlivo ho prosí o zľutovanie, no on to odmietne a dá ho uväzniť. Keď sa to pán dozvie, veľmi sa rozhnevá a dá si zavolať onoho sluhu a povie mu: „Nemal si sa teda aj ty zľutovať nad mojím spolusluhom, ako som sa ja zľutoval nad tebou?“ (*Mt 18, 33*). A Ježiš končí slovami: „Tak aj môj nebeský Otec urobí vám, ak neodpustíte zo srdca každý svojmu bratovi“ (*Mt 18, 35*).

Podobenstvo obsahuje hlboké ponaučenie pre každého z nás. Ježiš potvrdzuje, že milosrdenstvo nie je len spôsob, akým koná Otec, ale stáva sa kritériom na pochopenie, kto sú jeho skutoční synovia. Skrátka, sme povolaní žiť milosrdenstvo, pretože najprv bolo milosrdenstvo preukázané voči nám. Odpustenie urážok sa stáva tým najjasnejším prejavom milosrdnej lásky a pre nás kresťanov je imperatívom, na ktorý nesmieme zabúdať. Aké ťažké sa zdá znova a znova odpúšťať! A predsa je odpustenie nástrojom, ktorý sme dostali do svojich krehkých rúk, aby sme dosiahli pokoj srdca. Zanechať nenávisť, hnev, násilie

⁷ Porov. *Homília 21: CCL 122, 149 – 151*.

a pomstu je nevyhnutnou podmienkou šťastného života. Osvojme si teda Apoštolovu výzvu: „Slnko nech nezapadá nad vašim hnevom“ (Ef 4, 26). A predovšetkým počúvajte Ježišove slová, podľa ktorých je milosrdenstvo ideálom života a kritériom vierohodnosti našej viery: „Blahoslavení milosrdní, lebo oni dosiahnu milosrdenstvo“ (Mt 5, 7). Týmto blahoslavenstvom sa máme zvlášť horlivo inšpirovať v tomto svätom roku.

Je zrejmé, že milosrdenstvo je vo Svätom písme kľúčovým slovom, ktoré označuje konanie Boha voči nám. Boh sa neobmedzuje len na tvrdenie, že nás miluje, ale robí túto lásku viditeľnou a hmatateľnou. V skutočnosti by láska nikdy nemala byť iba abstraktným slovom. Zo svojej povahy sa prejavuje konkrétne: úmyslami, postojmi, správaním, ktoré sa overujú v každodennom konaní. Božie milosrdenstvo zodpovedá Božej zodpovednosti za nás. Boh sa cíti za nás zodpovedný, želá si naše dobro a chce nás vidieť šťastných, plných radosti a pokoja. Na tú istú vlnovú dĺžku sa má naladiť aj milosrdná láska kresťanov. Ako miluje Otec, tak milujú aj deti. Ako je on milosrdný, tak sme aj my povolaní byť jedni voči druhým milosrdní.

10. Milosrdenstvo je nosným pilierom života Cirkvi. Celé jej pastoračné konanie má byť preniknuté nehou, s ktorou sa obracia na veriacich; nič z jej ohlasovania a z jej svedectva pred svetom sa nezaobíde bez milosrdenstva. Dôveryhodnosť Cirkvi vedie cez milosrdnú a súcitnú lásku. Cirkev „prežíva neuhasiteľnú túžbu ponúkať milosrdenstvo“.⁸ Možno sme už dlho zabúdali ukazovať a žiť cestu milosrdenstva. Na jednej strane pokušenie uplatňovať vždy iba spravodlivosť spôsobilo, že sme zabudli, že to je len prvý, hoci nevyhnutný a potrebný krok, no Cirkev predsa potrebuje ísť ďalej, aby dosiahla vyšší a dôležitejší cieľ. Na druhej strane je smutné vidieť, ako je v našej kultúre skúsenosť odpustenia čoraz vzácnejšia. Dokonca sa niekedy zdá, že sa samotné toto slovo vytráca. Bez svedectva odpúšťania však ostane život neplodným a sterilným, akoby sme žili na vyprahnutej púšti. Pre Cirkev opäť nastal čas ujať sa radostnej zvesti o odpustení. Je čas vrátiť sa k tomu, čo je podstatné, aby sme na seba vzali slabosti a ťažkosti našich bratov. Odpustenie je silou, ktorá kriesi človeka do nového života a vlieva odvahu hľadiť do budúcnosti s nádejou.

11. Nesmieme zabudnúť na dôležité učenie, ktorému svätý Ján Pavol II. venoval svoju druhú encykliku *Dives in misericordia*, ktorú v tom čase nikto nečakal a ktorá svojou témou

⁸ Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium*, 24.

mnohých prekvapila. Chcem pripomenúť zvlášť dve vyjadrenia svätého pápeža. Predovšetkým poukázal na to, že v dnešnej kultúre sa zabúda na tému milosrdenstva: „Tak sa zdá, že zmýšľanie ľudí terajšieho veku – azda viac ako predtým – sa stavia na odpor voči Bohu milosrdenstva a snaží sa odstrániť zo života a zo srdca človeka aj myšlienku na milosrdenstvo. Lebo slovo a náplň milosrdenstva akoby znamenali obmedzenie pre človeka, ktorý v dôsledku nesmierneho a predtým nepoznaného pokroku vedy a techniky teraz oveľa väčšmi rozšíril svoje panstvo a podrobil si i ovládol zem. Toto ovládanie zeme, ktoré sa niekedy chápe len jednostranne a povrchno, akoby nenechávalo nijaké miesto pre milosrdenstvo... Z tohto dôvodu sa v terajšom položení Cirkvi a sveta mnohí ľudia – a ich združenia – vedení živým citom viery takrečeno samočinne obracajú na Božie milosrdenstvo.“⁹

Okrem toho svätý Ján Pavol II. takto zdôvodnil naliehavú potrebu ohlasovať milosrdenstvo a svedčiť o ňom v súčasnom svete: „Vychádza totiž z lásky k človekovi a ku všetkému, čo je ľudské a čo je podľa mienky mnohých súčasných ľudí veľmi ohrozené. Kristovo tajomstvo... ma pobádalo, aby som znova zdôraznil neporovnateľnú ľudskú dôstojnosť; ono ma zároveň zaväzuje, aby som hlásal milosrdenstvo ako zmlievajúcu sa Božiu lásku v tom istom Kristovom tajomstve. Takisto ma toto tajomstvo pozýva, aby som sa obracal k tomuto milosrdenstvu a vyprosoval ho v tejto ťažkej a rozhodujúcej chvíli dejín Cirkvi i sveta.“¹⁰ Jeho učenie je dnes aktuálnejšie ako kedykoľvek predtým a zaslúži si, aby sme ho v tomto svätom roku znovu oživil. Chceme si osvojiť jeho ďalšie slová: „Cirkev žije opravdivým životom, keď vyznáva a hlása milosrdenstvo – túto najpodivuhodnejšiu vlastnosť Stvoriteľa a Vykupiteľa – a keď privádza ľudí k prameňom Spasiteľovho milosrdenstva, ktoré ona opatruje a rozdáva.“¹¹

12. Cirkev má poslanie ohlasovať Božie milosrdenstvo, ktoré je pulzujúcim srdcom evanjelia a skrze ktoré má evanjelium dospieť k srdcu a mysli každého človeka. Kristova nevesta si osvojuje správanie Božieho Syna, ktorý ide v ústrety všetkým a nikoho nevyklučuje. V našej dobe, keď je Cirkev zapojená do novej evanjelizácie, si téma milosrdenstva vyžaduje, aby bolo predkladané s novým nadšením a s novým pastoračným prístupom. Pre Cirkev a pre

⁹ Encyklika *Dives in misericordia*, 2.

¹⁰ *Tamže*, 15.

¹¹ *Tamže*, 13.

dôveryhodnosť jej hlásania je rozhodujúce, aby v praxi žila milosrdenstvo a osobne o ňom svedčila. Ak má jej jazyk a jej gestá preniknúť do ľudských srdc a podnieť ich, aby hľadali cestu späť k Otcovi, musia tlmočiť milosrdenstvo.

Prvou pravdou Cirkvi je Kristova láska. Cirkev je služobnicou tejto lásky vedúcej k odpúšťaniu, ba až k obetovaniu seba samého, a sprostredkuje ju ľuďom. Preto tam, kde sa Cirkev nachádza, tam musí byť zjavné Otcovo milosrdenstvo. V našich farnostiach, spoločenských združeniach a hnutiach, skrátka všade tam, kde sú kresťania, má mať každý možnosť nájsť oázu milosrdenstva.

13. Tento mimoriadny Svätý rok chceme prežívať vo svetle Pánových slov: *milosrdní ako Otec*. Evanjelista zaznamenáva Ježišovo učenie: „Buďte milosrdní, ako je milosrdný váš Otec!“ (*Lk 6, 36*). Je to životný program, ktorý je veľmi náročný, no aj plný radosti a pokoja. Ježišov príkaz je adresovaný tým, ktorí počúvajú jeho slová (porov. *Lk 6, 27*). Aby sme dokázali byť milosrdní, musíme najskôr počúvať Božie slovo. To znamená, že musíme znovu objaviť hodnotu rozjímania v tichosti o Slove, ktoré k nám hovorí. Takto bude možné kontemponovať Božie milosrdenstvo a prijať ho za svoj životný štýl.

14. Osobitným znakom svätého roka je *putovanie*, pretože tento rok je obrazom cesty, ktorú každý človek uskutočňuje svojím životom. Život je putovaním a ľudská bytosť je *viator*, pútnik kráčajúci cestou do vytúženého cieľa. Rovnako ak chceme dôjsť k svätej bráne v Ríme či na ktoromkoľvek inom mieste, musíme každý podľa svojich síl vykonať istú púť. Táto púť symbolizuje, že aj milosrdenstvo je cieľom, ktorý treba dosiahnuť a ktorý si vyžaduje námahu a obeť. Púť nech je teda popudom na obrátenie: prostredníctvom svätej brány sa dáme objať Božím milosrdenstvom a zaviazeme sa, že budeme milosrdní voči druhým, ako je Otec milosrdný voči nám.

Pán Ježiš nám naznačuje etapy tejto púte, ktorou možno dospieť k spomínanému cieľu: „Nesúďte a nebudete súdení. Neodsudzujte a nebudete odsúdení! Odpúšťajte a odpustí sa vám. Dávajte a dajú vám: mieru dobrú, natlačenú, natrasenú, vrchovatú vám dajú do lona. Lebo akou mierou budete merať vy, takou sa nameria aj vám“ (*Lk 6, 37 – 38*). Ježiš predovšetkým hovorí, aby sme *nesúdili a neodsudzovali*. Ak sa nechceme vystaviť Božiemu súdu, nikto z nás nesmie byť sudcom svojho brata. Ak totiž ľudia posudzujú, ostávajú len na povrchu, pokým Otec hľadá dovnútra. Akú škodu narobia slová vyslovené zo žiarlivosti a zo

závisti! Hovoriť zle o bratovi v jeho neprítomnosti znamená stavať ho do zlého svetla, kompromitovať jeho povesť a uvrhnúť ho napospas klebetám. Nesúdiť a neodsudzovať v pozitívnom zmysle znamená vedieť pochopiť, čo je v každom človeku dobré, a nedovoliť, aby trpel pre naše jednostranné súdy a pre náš predpoklad, že všetko vieme. To však ešte nestačí nato, aby sme boli milosrdní. Ježiš nás žiada aj o to, aby sme *odpúšťali* a *dávali*. Máme byť nástrojmi odpustenia, pretože sme ho od Boha dostali ako prví. Máme byť veľkodušní voči všetkým, lebo vieme, že aj nás Boh zahŕňa veľkodušne svojím nesmiernym dobrodením.

Milosrdní ako Otec je „motto“ tohto svätého roka. Milosrdenstvo je dôkazom toho, ako miluje Boh. On sa dáva úplne, navždy, bezpodmienečne a bez toho, že by za to niečo chcel. Prichádza nám na pomoc, keď ho vzývame. Je krásne, že sa denná modlitba Cirkvi začína slovami: „Bože, príd' mi na pomoc; Pane, ponáhľaj sa mi pomáhať“ (Ž 70, 2). Pomoc, ktorú vzývame, je už prvým krokom Božieho milosrdenstva voči nám. On nám prichádza pomôcť v našej slabosti, v ktorej žijeme. Jeho pomoc spočíva v tom, že nám umožňuje zachytiť jeho prítomnosť a blízkosť. Deň čo deň sa aj my, dotknutí jeho súcitom, môžeme stávať súcitnými voči druhým.

15. V tento svätý rok môžeme otvoriť srdcia tým, ktorí žijú na tých najodľahlejších existenciálnych perifériách, ktoré často moderná doba tragickým spôsobom vytvára. Koľko nebezpečných a bolestných situácií sa dnes vyskytuje vo svete! Koľkými ranami na tele sú poznačení mnohí ľudia, čo stratili svoj hlas, pretože ich volanie zoslablo či zaniklo v dôsledku ľahostajnosti bohatých národov. Počas tohto jubilea je Cirkev ešte väčšmi povolaná liečiť tieto rany, mierniť ich olejom útechy, obväzovať ich milosrdenstvom a liečiť nevyhnutnou solidaritou a láskavou pozornosťou. Neupadnime do ponižujúcej ľahostajnosti, do zvyku uspávajúceho ducha a zabraňujúceho objavovať nové veci, do ničivého cynizmu. Otvorme oči, aby sme videli biedu sveta, rany toľkých bratov a sestier zbavených ľudskej dôstojnosti, a dajme sa vyprovokovať, aby sme vypočuli ich volanie o pomoc. Naše ruky nech chytia ich ruky, pritiahnime si ich k sebe, aby pocítili teplo našej prítomnosti, priateľstva a bratstva. Nech sa ich volanie stane aj naším volaním, aby sme spoločne prelomili ľahostajnosti, ktorá často suverénne vládne, aby skryla pokrytectvo a egoizmus.

Mojím vrúcnyim želaním je, aby sa kresťanský ľud počas tohto jubilea zamýšľal nad *telesnými a duchovnými skutkami milosrdenstva*. Takto sa prebudí naše svedomie, ktoré je voči dráme

chudoby akoby otupené, a čoraz hlbšie prenikneme do srdca evanjelia, kde sú Božím milosrdenstvom uprednostňovaní chudobní. Ježiš nám v kázni predstavuje skutky milosrdenstva, aby sme spoznali, či žijeme alebo nežijeme ako jeho učeníci. Znovu objavme skutky *telesného milosrdenstva*: dávať jesť hladným, dávať piť smädným, odievať nahých, prichýliť pocestných, navštevovať chorých, poskytovať pomoc väzňom, pochovávať mŕtvych. A nezabúdajme ani na skutky *duchovného milosrdenstva*: dobre radiť pochybujúcim, poučať nevedomých, napomínať hriešnikov, tešiť zarmútených, trpezlivo znášať krivdu, odpúšťať ubližujúcim, modliť sa za živých a mŕtvych.

Nemôžeme ujsť pred Pánovými slovami, veď na základe nich budeme súdení: či sme dali jesť hladnému a piť smädnému. Či sme prichýlili pocestného a zaodeli nahého. Či sme si našli čas, aby sme navštívili chorého alebo väzňa (porov. *Mt 25, 31 – 45*). Rovnako sa nás opýtajú, či sme pomohli odstrániť pochybnosti, ktoré sú často zdrojom strachu a osamelosti; či sme dokázali zvíťaziť nad nevzdelanosťou, v ktorej žijú milióny ľudí, najmä detí, ktoré nemajú potrebnú pomoc, aby vyviazli z chudoby; či sme boli nablízku tým, ktorí sú osamelí a smutní; či sme odpustili tým, ktorí nás urazili, a či sme odmietli každú nevraživosť a nenávisť, ktoré vedú k násiliu; či sme boli trpezliví podľa vzoru Boha, ktorý má s nami takú veľkú trpezlivosť; a konečne, či sme zverovali v modlitbe Pánovi svojich bratov a sestry. V každom z týchto „najmenších“ je prítomný sám Kristus. Jeho telo sa stáva znova viditeľným, ako telo zmučené, doráňané, bičované, vyhladnuté, na úteku... aby sme ho spoznali, dotýkali sa ho a starali sa oň. Nezabudnime na slová sv. Jána z Kríža: „Na súmraku života budeme súdení z lásky.“¹²

16. V Lukášovom evanjeliu nachádzame ďalší dôležitý aspekt, ako s vierou prežívať svätý rok. Evanjelista rozpráva, ako sa v jednu sobotu Ježiš vrátil do Nazareta a vstúpil do synagógy, ako mal vo zvyku. Vyzvali ho, aby čítal Písmo a komentoval ho. Išlo o pasáž z proroka Izaiáša (61, 1 – 2), kde bolo napísané: „Duch Pána je nado mnou, lebo ma pomazal, aby som hlásal evanjelium chudobným. Poslal ma oznámiť zajatým, že budú prepustení, a slepým, že budú vidieť; utláčaných prepustiť na slobodu a ohlásiť Pánov milostivý rok“ (*Lk 4, 18 – 19*). Toto je „milostivý rok“, ktorý Pán ohlasoval a ktorý túžime prežívať. Tento svätý rok so sebou prináša bohatstvo Ježišovho poslania, ktoré zaznieva v prorokových slovách: prinášať slovo a gesto útechy chudobným, ohlasovať oslobodenie tým, ktorí sú v modernej

¹² *Slová svetla a lásky*, 57.

spoločnosti väzňami novodobých otroctiev, navracat' zrak tým, čo nevidia, lebo sa stiahli do seba, a dôstojnosť všetkým, ktorým bola odňatá. Ježišovo ohlasovanie sa môže stať znova viditeľným v odpovediach viery, ktoré majú kresťania dávať svojím svedectvom. Nech nás pritom sprevádzajú apoštolove slová: „Kto preukazuje milosrdenstvo, nech to robí radostne“ (*Rim 12, 8*).

17. Pôstne obdobie jubilejného roka nech sa prežíva ešte intenzívnejšie ako čas vhodný na slávenie a zakúšanie Božieho milosrdenstva. Nad koľkými stranami Svätého písma možno v pôste rozjímať, aby sme objavili Otcovu milosrdnú tvár! Môžeme pritom s prorokom Micheášom opakovať slová: Ty, Pane, si Boh, ktorý odníma nepravosť a odpúšťa hriechy, ktorého hnev netrvá večne, lebo má záľubu v zľutovaní. Pane, vráť sa k nám a zmiluj sa nad svojím ľudom. Zmy naše hriechy a do morských hlbín zahod' všetky naše viny (porov. *Mich 7, 18 – 19*).

V tomto čase modlitby, pôstu a milosrdnej lásky možno konkrétnejšie rozjímať nad týmito slovami proroka Izaiáša: „Nie toto je pôst, aký som si vyvolil: rozviazať putá nespravodlivé, uvoľniť povrazy otroctva, zlomených prepustiť na slobodu a rozlámať všetky okovy? Lámať hladnému svoj chlieb, blúdiacich bedárov zaviesť do svojho domu? Ak vidíš nahého, zaodej ho a pred svojím blížnym sa neskrývaj! Vtedy ako zora vyrazí tvoje svetlo a rana sa ti rýchlo zahojí. Pred tebou pôjde tvoja spravodlivosť a Pánova sláva za tebou. Vtedy budeš volať a Pán ti odpovie, budeš kričať o pomoc a on ti povie: ‚Tu som!‘ Ak odstrániš zo svojho streda utláčanie a prestaneš ukazovať prstom a hovoriť bezbožne, ak obetuješ svoj život pre hladného a nasýtiš dušu ubitú, vtedy zažiarí vo tmách tvoje svetlo a tvoja temnota bude ako poludnie. Pán ťa bude neprestajne sprevádzať; i na miestach vyprahnutých ťa nasýti a tvoje kosti upevní; a budeš ako polievaná záhrada a ako prameň, ktorého voda nevysychá“ (*Iz 58, 6 – 11*).

V diecézach nech sa šíri iniciatíva „24 hodín pre Pána“, ktorá sa slávi v piatok a sobotu pred Štvrtou pôstnou nedeľou. Mnohí ľudia začínajú pristupovať k sviatosti zmierenia a medzi nimi i mnohí mladí, ktorí v tejto skúsenosti často nájdu cestu, ako sa vrátiť k Pánovi, k prežívaniu intenzívnej modlitby a znovuobjaveniu zmyslu vlastného života. S presvedčením opäť postavme do centra pozornosti sviatosť zmierenia, pretože ona umožňuje hmatateľne zakúsiť veľkosť Božieho milosrdenstva. Pre každého penitenta tak bude zdrojom skutočného vnútorného pokoja.

Nikdy neprestanem trvať na tom, že spovedníci majú byť opravdivým znamením Otcovho milosrdenstva. Spovedníkom sa nemožno stať automaticky. Môžeme sa nimi stať, najmä ak sme najskôr sami kajúcnikmi hľadajúcimi odpustenie. Nikdy nezabúdajme, že byť spovedníkom znamená podieľať sa na Ježišovom poslaní a byť konkrétnym znamením kontinuity Božej lásky, ktorá odpúšťa a zachraňuje. Každý z nás prijal dar Ducha Svätého na odpustenie hriechov, zaň sme zodpovední. Nikto z nás nie je pánom tejto sviatosti, ale len verným služobníkom Božieho odpúšťania. Každý spovedník má prijímať veriacich ako otec v podobenstve o márnotrattom synovi: otec, ktorý beží synovi v ústrety napriek tomu, že premrhal jeho majetok. Spovedníci sú povolaní objasť tohto kajúceho syna, ktorý sa vracia domov, a vyjadriť radosť z toho, že sa našiel. Majú tiež neúnavne vychádzať v ústrety druhému synovi, ktorý ostal vonku a nie je schopný radovať sa, aby mu vysvetlili, že jeho prísny súd je nespravodlivý a zoči-voči otcovmu bezhraničnému milosrdenstvu nezmyselný. Nech nekladú nehanebné otázky, ale ako otec z podobenstva nech prerušia reč, ktorú si pripravil márnotrattý syn, pretože v srdci každého penitenta dokážu zachytiť volanie o pomoc a prosbu o odpustenie. Skrátka, spovedníci sú povolaní, aby boli vždy, všade, v každej situácii a napriek všetkému znamením primátu milosrdenstva.

18. V Pôstnom období tohto svätého roka mám v úmysle vyslať *misionárov milosrdenstva*. Budú znamením materinskej starostlivosti Cirkvi o Boží ľud, aby vstúpil do hĺbky bohatstva tohto tajomstva, ktoré je pre vieru podstatné. Budú to kňazi, ktorým dám moc odpúšťať aj hriechy inak vyhradené len pre Apoštolskú stolicu, aby sa tak ešte zvýraznila šírka ich poverenia. Budú predovšetkým živým znamením toho, ako Otec prijíma tých, čo hľadajú jeho odpustenie. Budú to misionári milosrdenstva, pretože umožnia všetkým zažiť opravdivé stretnutie, plné ľudskosti, z ktorého vyviera oslobodenie, zodpovednosť za prekonanie prekážok a začatie nového krstného života. Vo svojej misii sa budú riadiť apoštolovými slovami: „Boh totiž všetkých uzavrel do nevery, aby sa nad všetkými zmiloval“ (Rim 11, 32). Avšak všetci bez výnimky sú pozvaní, aby sa chopili výzvy milosrdenstva. Misionári budú toto povolanie prežívať s vedomím, že môžu upierať svoj zrak na Ježiša, „milosrdného a verného veľkňaza“ (*Hebr 2, 17*).

Prosím spolubratov biskupov, aby pozývali a prijali týchto misionárov, pretože majú byť predovšetkým presvedčivými hlásateľmi milosrdenstva. V diecézach nech sa organizujú „ľudové misie“, aby títo misionári mohli ohlasovať radosť z odpustenia. Nech sa od nich

požaduje, aby vysluhovali sviatosť zmierenia pre ľud, čím milostivý čas jubilejného roka umožní mnohým vzdialeným synom nájsť znovu cestu do otcovského domu. Kňazi – zvlášť počas intenzívneho Pôstneho obdobia – nech usilovne vyzývajú veriacich, aby pristúpili „k trónu milosti, aby dosiahli milosrdenstvo a našli milosť“ (Hebr 4, 16).

19. Slovo odpustenia nech dôjde ku všetkým a pozvanie zakúsiť milosrdenstvo nech nikoho nenechá ľahostajným. Moja výzva na obrátenie je adresovaná ešte naliehavejšie tým, ktorí sú v dôsledku spôsobu svojho života ďaleko od Božej milosti. Zvlášť myslím na mužov a ženy, ktorí patria do zločineckých skupín, nech už sú akékoľvek. Pre vaše dobro vás prosím, zmeňte spôsob života. Žiadam vás o to v mene Božieho Syna, ktorý hoci bojoval proti hriechu, nikdy neodmietol nijakého hriešnika. Neupadnite do hroznej pasce predstavy, že život závisí od peňazí a že v porovnaní s nimi nič nemá hodnotu a dôstojnosť. Je to len klam. Peniaze si nevezmeme na druhý svet. Peniaze nám neprinesú pravé šťastie. Násilie použité na hromadenie bohatstva nasiaknuté krvou vás neurobí mocnými ani nesmrteľnými. Všetci skôr či neskôr skončia pred Božím súdom, ktorému nik nemôže ujsť.

S rovnakou výzvou sa obraciam na páchatel'ov alebo spolupáchatel'ov korupcie. Táto hnisavá rana spoločnosti je ťažkým hriechom, ktorý volá do neba, pretože podkopáva základy osobného i spoločenského života. Korupcia bráni hľadiť do budúcnosti s nádejou, pretože svojou aroganciou a nenásytnosťou ničí plány slabých a utláča tých najchudobnejších. Je to zlo, ktoré sa zahniezdilo v každodenných gestách, aby sa následne rozšírilo do verejných škandálov. Korupcia je tvrdošijné zotrvávanie v hriechu, snaží sa nahradiť Boha ilúziou, že peniaze predstavujú formu moci. Je to dielo temnoty, živé nedôverou a intrigami. *Corruptio optimi pessima*, oprávnene tvrdí sv. Gregor Veľký, zdôrazňujúc, že nikto sa nemôže považovať za imúnneho pred týmto pokušením. Na jej vymazanie z osobného a spoločenského života je potrebná múdrosť, bdelosť, čestnosť, transparentnosť spolu s odvahou verejne na ňu poukazovať. Ak sa proti nej otvorene nebojuje, skôr či neskôr z nás spraví svojich komplicov a zničí nám život.

Toto je ten najvhodnejší čas, aby sme zmenili svoj život! Toto je čas dať sa chytiť za srdce. Zoči-voči spáchanému zlu, aj ťažkým zločinom, nastala chvíľa vypočúť plač nevinných, ktorých obrali o majetok, dôstojnosť, city, samotný život. Zotrvanie na ceste zla je len zdrojom ilúzií a smútku. Skutočný život je úplne iný. Boh nám neprestáva podávať pomocnú ruku. Stále je pripravený počúvať, rovnako ako aj ja a moji bratia biskupi a kňazi. Stačí len

prijat' pozvanie na obrátenie a podriaadiť sa spravodlivosti, pokým Cirkev ponúka milosrdenstvo.

20. V tejto súvislosti nebude na škodu, keď si pripomenieme vzťah medzi *spravodlivosťou* a *milosrdenstvom*. Nie sú to dve protikladné stránky, ale dva rozmery jedinej reality, ktorá sa postupne rozvíja až dospeje k svojmu vrcholu v plnosti lásky. Spravodlivosť je pre občiansku spoločnosť základným pojmom a bežne sa vzťahuje k právnemu poriadku, prostredníctvom ktorého sa zákon aplikuje. Pod spravodlivosťou sa rozumie, že každý má dostať to, čo mu patrí. V Biblii sa často spomína Božia spravodlivosť a Boh ako sudca. Spravodlivosť sa tu zvyčajne chápe ako celkové zachovávanie Zákona a správanie každého dobrého Izraelitu v súlade s Božími prikázaniami. Tento pohľad však neraz upadol do legalizmu, pôvodný zmysel spravodlivosti sa mystifikoval a zahmlila sa jej hlboká hodnota. Ak chceme prekonať legalistickú perspektívu, treba pripomenúť, že vo Svätom písme sa spravodlivosť chápe v zásade ako dôveryplné odovzdanie sa do Božej vôle.

Ježiš sám niekoľkokrát povedal, že viera je dôležitejšia než zachovávanie zákona. A v tomto zmysle musíme chápať aj jeho slová, ktorými odpovedal, keď ho farizeji pri stolovaní s Matúšom a ďalšími mýtnikmi a hriešnikmi skúšali: „Chodte a naučte sa, čo to znamená: ‚Milosrdenstvo chcem, a nie obeť.‘ Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov“ (Mt 9, 13). Oproti chápaniu spravodlivosti ako čistého zachovávania zákona, na základe ktorého sú ľudia súdení a rozdeľovaní na spravodlivých a hriešnikov, chce Ježiš poukázať na veľký dar milosrdenstva, ktoré vyhľadáva hriešnikov, aby im ponúklo odpustenie a spásu. Potom je zjavné, prečo ho pre tento jeho oslobodzujúci a obnovujúci pohľad farizeji a zákonníci odmietali. Pre vernosť zákonu totiž kládli na pleciah druhých ľudí bremená, čím však podkopávali Otcovo milosrdenstvo. Výzva na dodržiavanie zákona nemôže brániť tomu, aby sa venovala náležitá pozornosť potrebám súvisiacim s ľudskou dôstojnosťou.

Ježiš sa pritom odvoláva na text proroka Ozeáša – „Lebo milosrdenstvo chcem, a nie obeť a poznanie Boha viac ako celopaly“ (Oz 6, 6) – ktorý je v tejto súvislosti veľmi príznačný. Ježiš tvrdí, že odteraz má byť pravidlom života jeho učeníkov primát milosrdenstva, ako o tom svedčí on sám, keď stoluje s hriešnikmi. Ešte raz pripomínam, že milosrdenstvo bolo zjavené ako základný rozmer Ježišovho poslania. Je to skutočná výzva pre tých, čo ho skúšali a trvali na formálnom rešpektovaní zákona. Ježiš však ide ponad rámec zákona; jeho

stretávanie sa s tými, ktorých zákon považoval za hriešnikov, nám umožňuje pochopiť, kam až siaha jeho milosrdenstvo.

Aj apoštol Pavol prešiel podobnou cestou. Prv ako stretol Krista na ceste do Damasku, zasvätil život spravodlivosti, spočívajúcej v bezúhonnom zachovávaní zákona (porov. *Flp* 3, 6). Obrátenie ku Kristovi ho priviedlo k zmene postoja až do tej miery, že v *Liste Galat'anom* tvrdí: „Aj my sme uverili v Krista Ježiša, aby sme boli ospravedlnení z viery v Krista, a nie zo skutkov podľa zákona, lebo zo skutkov podľa zákona nebude ospravedlnený nijaký človek“ (*Gal* 2, 16). Jeho chápanie spravodlivosti sa teda radikálne zmenilo. Pavol teraz dáva na prvé miesto vieru, už nie zákon. Nie je to zachovávanie zákona, ktoré spasí, ale viera v Ježiša Krista, ktorý svojou smrťou a zmŕtvychvstaním prináša spásu spolu s milosrdenstvom, ktoré ospravedľňuje. Božia spravodlivosť sa teraz stáva oslobodením pre tých, ktorí sú utláčaní otroctvom hriechu so všetkými jeho dôsledkami. Božia spravodlivosť je Božie odpustenie (porov. *Ž* 51, 11 – 16).

21. Milosrdenstvo neprotirečí spravodlivosti, ale vyjadruje spôsob Božieho zaobchádzania s hriešnikom, ktorému ponúka poslednú možnosť, aby sa spamätal, obrátil a uveril. Skúsenosť proroka Ozeáša nám ukazuje, ako milosrdenstvo prekonáva spravodlivosť. Epoque tohto proroka patrí medzi najtragickejšie v dejinách židovského národa. Kráľovstvo bolo blízko zániku, ľud bol neverný zmluve, vzdialil sa od Boha a stratil vieru otcov. Podľa ľudského zmýšľania je správne, že Boh chcel odvrhnúť tento neverný ľud: nedodržiaval totiž zmluvu, ktorú s ním uzavrel, a tak si zaslúžil spravodlivý trest, teda vyhnanstvo. Slová proroka to potvrdzujú: „Nevráti sa do egyptskej krajiny, lež Asýr bude jeho kráľom, lebo sa nechceli obrátiť“ (*Oz* 11, 5). No po tejto reakcii, odvolávajúcej sa na spravodlivosť, prorok predsa radikálne mení svoj jazyk a odhaľuje skutočnú Božiu tvár: „Srdce sa vo mne obracia, budí sa moje zľutovanie. Nevylejem svoj rozpálený hnev, neznivočím zase Efraim, veď som ja Boh, a nie človek, Svätý uprostred teba“ (*Oz* 11, 8 – 9). Svätý Augustín, akoby komentoval prorokove slová, keď hovorí: „Boh ľahšie zadrží svoj hnev ako milosrdenstvo.“¹³ Je to presne tak. Boží hnev trvá chvíľu, no jeho milosrdenstvo je večné.

Ak by Boh ostal len pri spravodlivosti, prestal by byť Bohom, bol by ako všetci ľudia, ktorí sa dovoľávajú rešpektovania zákona. Samotná spravodlivosť nestačí a skúsenosť nás učí, že len

¹³ *Enarr. in Ps.* 76, 11.

odvolávanie sa na ňu ju môže napokon zničiť. Preto Boh prekonáva spravodlivosť svojím milosrdenstvom a odpúšťaním. To však neznamená znehodnotenie spravodlivosti, ani sa tým nestáva zbytočnou, naopak. Kto pochybí, musí rátať s trestom. Trest však nie je cieľom, ale začiatkom obrátenia, aby hriešnik mohol zakúsiť nežnosť odpustenia. Boh neodmieta spravodlivosť. On ju rozvíja a presahuje ešte vznešenejším dianím, pri ktorom sa zakusuje láska, ktorá je základom pravej spravodlivosti. Ak nechceme upadnúť do rovnakého omylu ako jeho židovskí súčasníci, musíme venovať pozornosť tomu, čo píše Pavol: „Keďže nepoznajú Božiu spravodlivosť a usilujú sa postaviť svoju spravodlivosť, nepodriadili sa Božej spravodlivosti. Ved' cieľom zákona je Kristus, aby spravodlivosť dosiahol každý, kto verí“ (Rim 10, 3 – 4). Táto Božia spravodlivosť je milosrdenstvom, udeleným všetkým ako milosť prameniaca zo smrti a zmŕtvychvstania Ježiša Krista. Kristov kríž je teda Božím súdom nad nami všetkými i nad celým svetom, pretože skrze neho nám Boh ponúka uistenie o svojej láske a novom živote.

22. Jubileum súvisí aj s *odpustkami*. Vo Svätom roku milosrdenstva majú odpustky mimoriadny význam. Božie odpustenie našich hriechov nemá hranice. Vo smrti a zmŕtvychvstani Ježiša Krista nám Boh jasne ukazuje svoju lásku, ktorá vedie až k zničeniu ľudského hriechu. Dosiahnuť zmierenie s Bohom je preto možné skrze veľkonočné tajomstvo a prostredníctvom Cirkvi. Boh je stále pripravený odpúšťať a nikdy neprestáva ponúkať odpustenie vždy novým a nečakaným spôsobom. My všetci máme skúsenosť s hriechom. Vieme, že sme povolaní k dokonalosti (porov. Mt 5, 48), no silne pociťujeme ťažobu hriechu. Pokým zakúšame moc milosti, ktorá nás premieňa, pociťujeme aj silu hriechu, ktorým sme dedične podmienení. Napriek odpusteniu nosíme vo svojom živote protirečenia, ktoré sú dôsledkom našich hriechov. Vo sviatosti zmierenia Boh odpúšťa hriechy, ktoré sú skutočne vymazané; predsa však ostáva na našom správaní a v našich myšlienkach negatívna stopa, ktorú zanechali hriechy. Božie milosrdenstvo je však silnejšie ako táto stopa. Berie na seba podobu *odpustkov*, ktoré Otec prostredníctvom Kristovej nevesty ponúka hriešnikovi, ktorému už bolo odpustené; oslobodzuje ho od každej stopy následkov hriechu, a uschopňuje ho konať s láskou a rásť v láske namiesto toho, aby znova upadol do hriechu.

Cirkev žije v spoločenstve svätých. V Eucharistii sa toto spoločenstvo, ktoré je Božím darom, uskutočňuje ako duchovné zjednotenie, ktoré spája nás veriacich so svätými a blahoslavenými, ktorých je nespočetne veľa (porov. Zjv 7, 4). Ich svätosť prichádza na pomoc

našej krehkosti, a preto je matka Cirkev svojou modlitbou a svojím životom schopná ísť svätosťou jedných v ústrety slabostiam druhých. Prežívať odpustky v tomto svätom roku znamená pristúpiť k Otcovmu milosrdenstvu s istotou, že jeho odpustenie sa vzťahuje na celok života veriaceho. Odpustky sú zakúšaním svätosti Cirkvi, ktorá sa podieľa na všetkých dobrodeniach Kristovho vykúpenia, aby sa odpustenie rozšírilo až do jeho najkrajnejších dôsledkov, kam až siaha Božia láska. Prežívajme teda intenzívne toto jubileum, prosme Otca o odpustenie hriechov i o rozšírenie jeho milosrdných odpustkov.

23. Milosrdenstvo má platnosť, ktorá presahuje hranice Cirkvi. Spája nás so židovstvom aj s islamom, ktoré ho považujú za jednu z najcharakteristickejších Božích vlastností. Izrael ako prvý prijal toto zjavenie, ktoré prechádza dejinami ako zdroj nevyčerpatel'ného bohatstva, ktoré sa ponúka celému ľudstvu. Texty Starého zákona – ako sme videli – sú celé preniknuté milosrdenstvom, pretože rozprávajú o dielach, ktoré Pán vykonal pre svoj ľud v najťažších situáciách jeho dejín. Islam zasa prisudzuje Stvoriteľovi okrem iných mien aj mená Milosrdný a Milostivý. Toto zvolanie často vyslovujú pery verných moslimov, ktorí cítia, že Božie milosrdenstvo ich v každodennej slabosti sprevádza a posilňuje. Aj oni veria, že nik nemôže toto milosrdenstvo obmedziť, pretože jeho dvere sú stále otvorené.

Nech tento Svätý rok milosrdenstva podporí stretnutie s týmito náboženstvami i s ďalšími úctyhodnými náboženskými tradíciami; nech nás viac otvorí pre dialóg, aby sme sa lepšie poznali a chápali; nech odstráni každú formu uzavretosti a pohrdania a tiež každú formu násilia a diskriminácie.

24. Moje myšlienky sa dnes obracajú na Matku milosrdenstva. Jej nežný pohľad nech nás v tomto svätom roku sprevádza, aby sme všetci mohli znovu objaviť radosť z Božej nehy. Nikto nepoznal hĺbku tajomstva Boha, ktorý sa stal človekom, tak ako Mária. Všetko v jej živote je formované milosrdenstvom, ktoré sa stalo telom. Matka ukrižovaného a vzkrieseného Pána vstúpila do svätyne Božieho milosrdenstva, pretože sa intímne podieľala na tajomstve jeho lásky.

Mária bola vyvolená, aby sa stala Matkou Božieho Syna, a Otcova láska ju od vekov pripravovala nato, aby bola *Archou zmluvy* medzi Bohom a ľuďmi. V srdci uchovávala Božie milosrdenstvo, v dokonalom súzvuku so svojím Synom Ježišom. Jej chválospev na prahu Alžbetinho domu bol venovaný milosrdenstvu, ktoré sa šíri „z pokolenia na pokolenie“ (Lk 1,

50). Aj my sme súčasťou týchto prorockých slov Panny Márie. To nech nám je útechou a posilou, keď budeme prechádzať svätou bránou, aby sme zakúsili plody Božieho milosrdenstva.

Mária a Ján, milovaný učeník, sú pod krížom svedkami slov odpustenia, ktoré vychádzajú z Ježišových úst. Tento najvyšší prejav odpustenia tým, ktorí ho ukrižovali, nám ukazuje, kam až dokáže zájsť Božie milosrdenstvo. Mária svedčí o tom, že milosrdenstvo Božieho Syna nepozná hranice a prichádza ku všetkým, nikoho nevynímajúc. Obráťme sa na ňu so starou a zároveň zakaždým novou modlitbou *Salve Regina*, aby k nám nikdy neprestala obracať svoje milosrdné oči a aby sme sa stali hodnými kontemplovať tvár milosrdenstva, jej Syna Ježiša.

Naša modlitba nech smeruje aj k toľkým svätým a blahoslaveným, pre ktorých sa milosrdenstvo stalo životným poslaním. Osobitne mám na mysli veľkú apoštolku milosrdenstva sv. Faustínu Kowalskú. Nech oroduje za nás tá, ktorá bola povolaná vstúpiť do hĺbky Božieho milosrdenstva, a nech nám vyprosí milosť, aby sme vždy žili a kráčali v Božom odpustení a v neochvejnej dôvere v jeho lásku.

25. V tomto mimoriadnom Svätom roku milosrdenstva máme v každodennom živote prežívať milosrdenstvo, ktoré Otec zosiela na nás od večnosti. Nechajme sa počas tohto jubilea prekvapiť Bohom. On nikdy neprestáva otvárať dvere svojho Srdca dokorán, aby nám zopakoval, že nás má rád a chce sa s nami deliť o svoj život. Cirkev cíti veľmi naliehavo potrebu ohlasovať Božie milosrdenstvo. Jej život je autentický a dôveryhodný vtedy, keď presvedčivo hlása milosrdenstvo. Dobré vie, že jej prvoradou úlohou je – predovšetkým v dobe, ako je tá naša, plná veľkých nádejí a silných protirečení – uvádzať všetkých do veľkého tajomstva Božieho milosrdenstva, rozjímaním nad Kristovou tvárou. Cirkev je povolaná byť ako prvá opravdivou svedkyňou milosrdenstva tým, že ho vyznáva a prežíva ako jadro zjavenia Ježiša Krista. Zo srdca Najsvätejšej Trojice, z najhlbšieho vnútra Božieho tajomstva, vytryskla a bez prestania prúdi veľká rieka milosrdenstva. Tento prameň sa nikdy nevyčerpá, nech je koľkokoľvek tých, čo z neho čerpajú. Zakaždým, keď to niekto potrebuje, môže k nemu prísť, pretože Božie milosrdenstvo je bez hraníc. Aká nepreskúmateľná je hĺbka tajomstva, ktoré ho ukrýva, také nevyčerpatel'né je aj bohatstvo, ktoré z neho pochádza.

Nech v tomto jubilejnom roku Cirkev šíri Božie slovo, ktoré znie silno a presvedčivo ako slovo a gesto odpustenia, povzbudenía, pomoci, lásky. Nech neúnavne ponúka milosrdenstvo a nech vždy trpezlivo poskytuje útechu a odpustenie. Nech sa Cirkev stane hlasom každého muža a ženy, keď s dôverou a bez prestania opakuje: „Rozpomeň sa, Pane, na svoje zľutovanie a na svoje milosrdenstvo, ktoré trvá od vekov“ (Ž 25, 6).

Dané v Ríme pri svätom Petrovi 11. apríla 2015, na vigíliu Druhej veľkonočnej nedele – Nedele Božieho milosrdenstva, v treťom roku môjho pontifikátu.

František